

Escoles més inclusives amb menys recursos

La Generalitat de Catalunya augmenta el nombre d'escoles amb recursos per a atendre alumnes amb necessitats educatives especials, gràcies a uns ajustaments dels horaris dels professionals durament criticada pels sindicats.

El nou curs escolar, Catalunya disposarà d'una vintena més de centres amb una dotació de recursos que ha de permetre la inclusivitat d'alumnes amb necessitats educatives especials a les aules. Ensenyament relaciona aquest fet amb una reorganització de l'horari dels professionals, però els sindicats pronostiquen que això hi farà disminuir la qualitat i la feina dels professionals esdevindrà més precària.

Un cop acabat el curs escolar, professors i pedagogs ja tenen la vista posada en el curs vinent, preocupats per les incògnites que presenta. Les mesures d'eficiència i d'austeritat en l'àmbit educatiu porten certs canvis en el funcionament, les dinàmiques i les formes d'organització de les escoles catalanes, que des de la dècada dels 80 han optat per un model inclusiu.

La inclusivitat als centres educatius públics i privats neix d'una visió

integradora i s'ajusta al context europeu. El model pretén que el centre escolar ordinari construeixi entorns i disposi de prou recursos humans i materials per a oferir oportunitats d'aprenentatge a tots els nens i nenes, independentment del fet que presentin necessitats educatives especials o certes discapacitats físiques o psíquiques. Aquests darrers deu anys, aproximadament el 70% dels infants amb necessitats específiques s'ha escolaritzat en centres ordinaris inclusius, i no pas en centres d'educació especial. Aquest fet permet que els alumnes amb discapacitat puguin desenvolupar al màxim les capacitats pròpies mitjançant la relació diària amb els companys i companyes, amb qui alhora se socialitzen. Però alhora esdevé una complexitat per al professorat, perquè requereix una atenció més individualitzada a l'alumne.

Una bona part de professionals i sindicats temen que mesures com l'augment d'alumnes per aula, les retallades en serveis educatius externs, la manca de substitucions de docents fins als desè dia o l'augment d'hores

lectives del professorat afectaran el funcionament i la qualitat de l'escola inclusiva. Tanmateix, el Departament d'Ensenyament assegura que no s'eliminaran recursos que facin referència a l'atenció diversificada ni a l'educació especial.

Alba Esport i Faixa, directora general d'Educació Infantil i Primària de la Generalitat de Catalunya, afirma que el govern català sempre ha treballat per un model d'escola inclusiva i ha tingut molta cura de l'educació especial, perquè "hi ha molta sensibilitat envers els col·lectius desfavorits, que representen el 0,6% de la població catalana; és un fet que sempre ha preocupat molt i al qual es dediquen molts esforços". Esport afegeix que aquesta línia no s'aturarà: "Se'n poden discutir la metodologia i els detalls, però el model és clar i hi ha consens." Alhora, considera que a Catalunya s'ha avançat molt en comparació amb alguns estats europeus, com ara els Països Baixos, Dinamarca o França, on quasi tots els nens amb necessitats educatives específiques van a escoles d'educació especial: "Aquí hem estat valents perquè la inclusió implica un esforç a les escoles ordinàries, que han de donar resposta als nens amb necessitats i afavorir-ne el màxim desenvolupament."

La directora general d'Educació Infantil i Primària nega que el curs vinent es retalli en recursos d'aquest àmbit i defensa que simplement hi haurà una reordenació i un redimensionament de certs recursos. Però els sindicats en fan una lectura ben diferent i consideren que, amb l'excusa de la crisi i la necessitat d'estalviar, es pretén deteriorar la qualitat de l'educació, fet que –segons que manifesten– perjudicarà els sectors més necessitats, com ara els alumnes amb necessitats especials. Alba Esport es mostra preocupada per la possibilitat que l'educació inclusiva i especial sigui moneda de canvi i entri en el debat polític, i demana una línia de treball conjunta.

Optimitzar els mecanismes inclusius en plena crisi. La inclusivitat a les escoles es concreta en dues realitats diferenciades. D'una banda, trobem centres ordinaris amb

Les unitats de suport a l'educació especial passaran de 333 a 353 el curs vinent

un nombre reduït d'alumnes amb necessitats específiques, que alhora presenten un grau baix d'afectació física o psíquica i que es poden adaptar fàcilment a les escoles, bé amb al suport de vetlladors, bé sense aquest recurs.

D'una altra banda, hi ha centres que disposen d'Unitat de Suport a la Educació Especial (USEE), una dotació de recursos humans –que sol comptar amb psicopedagogs o especialistes en educació especial– i materials que permetem un nivell més potent d'inclusivitat. Les USEE organitzen l'agenda dels nens i nenes d'aquests col·lectius, segons el seu perfil, perquè aprenguin i s'integrin a l'aula ordinària tant com sigui possible. Des de la Generalitat es prefereix que, quan es fa inclusió a l'escola, sigui en centres que disposen d'aquestes unitats de suport.

"Durant l'última legislatura, es va impulsar notablement la creació d'USEE i, actualment, aquest recurs es va ordenant", afirma Alba Esport, que afegeix que "aquest ha de ser un element flexible i que es pugui revisar anualment, perquè el nombre d'alumnes varia". La directora d'Educació Infantil i Primària també matisa que una USEE no ha de ser un servei aïllat de la resta de l'escola: "Si passa això s'ha de corregir, perquè si els nens hi estan tancats ni es fa inclusió ni té sentit que existeixin. En aquests casos seria millor l'escolarització en una escola d'educació especial."

Raquel Jiménez, del sindicat US-TEC, sosté que la qualitat de l'escola inclusiva perilla perquè, a partir del curs vinent, la dotació de personal de les USEE es redueix de dos docents a un i mig. Però Alba Esport matisa que no es tracta d'una retallada de mig professional: "Anteriorment, amb dos professors, hi havia un excedent d'hores que es perdien i ara s'han

optimitzat i se n'ha fet un ajustament, de manera que amb un professor i mig es garanteix la cobertura de l'horari escolar dels alumnes, a qui es proporcionarà la mateixa atenció."

Ajuntant les hores que es perdien fins ara, el Departament d'Ensenyament pot crear vint USEE noves el curs vinent, sense fer cap despesa important. Cal recordar que, tot i l'actual situació econòmica, el nombre d'aquestes dotacions ha crescut durant els últims dos anys: ha passat de 315 unitats el curs 2010-2011 a 333 el curs 2011-2012. La previsió és d'arribar a 353 USEE al setembre.

Tot i l'augment de les unitats de suport, Noemí Santiveri, secretaria de la Plataforma Ciutadana per una Escola Inclusiva a Catalunya, es lamenta que el nombre d'alumnes de cada USEE creixi, de manera que "el professor tindrà el mateix temps per a un nombre més elevat de nens i nenes, fet que, lògicament, anirà en detriment de l'atenció individualitzada". Santiveri també es queixa que aquesta reestructuració resti hores de reunió entre professionals, que considera imprescindibles per a planificar la trajectòria docent i fer un seguiment personalitzat de cada cas.

La necessitat de les escoles de suport. Els equips d'assessorament i orientació psicopedagògics (EAP) són un servei extern de suport i consell psicopedagògic i social als centres educatius i són els encarregats de valorar, mitjançant dictàmens, l'ajuda que requereix un nen o nena amb necessitats educatives especials. Les seves actuacions traspassen l'àmbit escolar, perquè també mantenen una estreta col·laboració amb famílies i més serveis i professionals, com ara logopedes, psiquiatres o pediatres.

Per a determinar quins recursos requereix un alumne, el Departament d'Ensenyament defensa que es necessiten protocols o escales de suport per a fer una valoració de la intensitat de les necessitats, inexistents a Catalunya. Per això els EAP, el curs vinent, tindran de referència una escala del País Basc.

La directora general d'Educació Infantil i Primària afirma que enguany s'ha trobat una mica de desgavell en

la valoració de suports i que cal una escala objectiva i eines per a millorar la qualitat del servei. Per aquest motiu, la Generalitat de Catalunya, juntament amb la Universitat Ramon Llull i més organismes, participa intensament en un projecte d'adaptació d'una escala de suport dels EUA –on l'educació inclusiva es troba en una fase molt més avançada–, per a adaptar-la a les realitats d'Europa. Es preveu que aquesta eina serà disponible el curs 2013-2014 i que permetrà de qualificar individualment el suport requerit. “Cada nen necessita un pla d'escolarització a mida, perquè cadascun presenta un nivell d'afectació diferent i no tots necessiten els mateixos recursos”, conclou Alba Espot.

Maria Vinuesa, mestra d'infantil i membre de l'executiu de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, creu que, durant els últims mesos, als dictàmens elaborats pels EAP s'ha produït una reducció important en l'assignació d'hores de vetlladors per als discapacitats: “Vull creure que s'ho miren bé i que no es retalla per sistema i de manera uniforme, sinó analitzant curosament d'on ho poden treure i d'on no. Si no, aquest fet aniria en contra de l'escola inclusiva i dels nens amb necessitats específiques.”

Dues percepcions de les retallades. Vinuesa pensa que a Catalunya s'han fet avenços importants cap al model inclusiu, però que encara hi ha camí per recórrer: “L'educació inclusiva no és una realitat en tota la seva dimensió. Encara no hi hem arribat i, tot i que estàvem en la línia, les retallades generals han afectat i afectaran algunes metodologies. Amb grups massificats hi ha més dificultats per a atendre la diversitat, i la manca de substitucions fins al desè dia pot afectar, en determinades escoles, la feina en grups reduïts o els desdoblaments del grup, que permeten d'atendre els infants més personalitzadament. La portaveu de l'Associació de Mestres Rosa Sensat també es lamenta que les retallades que s'han dut a terme als serveis educatius externs, com ara els EAP, facin que aquests atenguin més escoles que abans i hi dediquin menys temps.

L'associació Rosa Sensat lamenta les retallades dels equips d'assessorament psicopedagògic.

Aspasim és una entitat sense ànim de lucre amb l'objectiu d'integrar i atendre persones amb discapacitats psíquiques greus i potenciar-ne el desenvolupament. Per això compta, entre més eines integratives, amb una escola d'educació especial a Barcelona per a nens amb un alt grau d'afectació, dona suport a l'escola inclusiva i disposa d'una AMPA de nens discapacitats que van a l'escola ordinària. El director, Efrén Carbonell, té un punt de vista sobre les retallades diferent del de Vinuesa, perquè entén que el principi de recursos és limitat i mai n'hi haurà prou per a assolir les fites desitjades. Carbonell qualifica les plantilles actuals de les escoles públiques de “força àmplies i correctes” i creu que hi ha marge de reducció. La principal solució –segons el seu punt de vista– és la voluntat: “La idea és posar-hi imaginació i planificar bé els recursos disponibles. Si sempre estem clavats, reclamant més i més, no s'avança.”

Forjar una societat millor. Al món pedagògic hi ha un gran consens pel que fa a la idoneïtat del model d'escola inclusiva i hom creu que és un mecanisme efectiu perquè les noves generacions acceptin la diversitat social i normalitzin les persones amb qualsevol discapacitat.

La secretaria de la Plataforma Ciutadana per una Escola Inclusiva a

Catalunya opina que es tracta d'un model que ajuda tots els infants, tant els que tenen discapacitats com els que no en tenen: “Els nens i nenes amb necessitats educatives especials hi tenen cabuda, però no és un model que només els beneficiï a ells. Això és un error de definició molt comú.” Santiveri defensa que la societat es caracteritza per la diversitat i que, per a avançar cap a una societat inclusiva que entengui que hi ha persones diferents i eviti situacions de victimització, s'ha de començar per l'escola: “Com més aviat se sàpiguen les diferències entre els uns i els altres, més aviat s'acceptaran i hi haurà una millor socialització de tots, no tan sols d'aquells amb discapacitats físiques o psíquiques.”

Efrén Carbonell, director d'Aspasim, entén l'escola inclusiva principalment com una eina educativa per al diàleg i creu que el model és avalat pels resultats obtinguts fins ara a Catalunya, i pel funcionament a països com ara Finlàndia, Noruega, el Canadà, els EUA o Suècia. Carbonell entén l'existència d'una doble xarxa d'escoles sempre que hi hagi una profunda interacció entre les unes i les altres, però sentència: “Si és possible, qualsevol nen o nena ha de ser atès a l'escola inclusiva, perquè és molt millor per a tothom.”

Laia Peiron